

Lausunto eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä HE 94/2015 vp

Taide- ja kulttuurialan ammattijärjestö kiittää mahdollisuudesta tuoda oman jäsenistönsä näkökulmasta muutamia huomioita lakiesityksen valmisteluun.

Tausta

Nykyinen toimeentuloturvalainsäädäntö soveltuu huonosti taide- ja kulttuurialoilla sekä muilla luovilla aloille tehtävään työhön liittyvien sosiaalisten riskien sosiaalivakuuttamiseen. Tilanteen korjaamista on selvitetty vuosikymmeniä useissa työryhmissä ja tätä työtä olisi edelleen tarve jatkaa.

Viime hallituskaudella työskennellyt sosiaali- ja terveysministeriön asettama luovien alojen ja muiden itsensä työllistäjien sosiaaliturvatyöryhmä löysi useita epäkohtia työttömyysturvassa luovilla aloilla työskentelevien ja muiden itsensä työllistävien kannalta tarkasteltuna. Työryhmän työskentely osoitti, että näiden epäkohtien korjaamiseen liittyy runsaasti intressiristiriitoja. Nyt käsillä oleva hallituksen esitys liittyy työryhmän käsittelemiin vahvoja intressiristiriitoja sisältäneisiin asioihin. Sen taustalla on työryhmän jokseenkin ympäröivä toimenpidesuositus, jossa ei suoranaisesti oteta kantaa siihen, miten omassa työssä työllistyvien työttömyysturvaa parannettaisiin. Käytännössä toteuttamiskelpoisia vaihtoehtoja on useita, eikä mikään näistä ole optimaalinen kaikille taide- ja kulttuurialojen työntekijöille.

Hallituksen esityksessä yrittäjämääritelmää ehdotetaan muutettavaksi siten, että työttömyysturvalaissa yrittäjänä pidettäisiin henkilöä, jota pidetään yrittäjänä yrittäjän eläkelaisa tai maatalousyrittäjän eläkelaisa. Muutos selkeyttäisi henkilön asemaa työttömyysturvajärjestelmässä. Se parantaa päätoimisesti omassa työssään työllistyvän asemaa. Samalla se voi osoittautua ongelmalliseksi sellaisille henkilöille, jotka työskentelevät yhtä aikaa palkansaajina ja yrittäjinä ilman, että kumpaakaan työtä voidaan pitää selvästi henkilön päätyönä. Taiteen edistämiskeskuksen Taiteilijan asema -tutkimusten mukaan etenkin taiteilijakunnassa on paljon juuri tällaisia henkilöitä. Niinpä nyt käsitteilyssä oleva lakimuutos voi olla ongelmallinen useille taide- ja kulttuurialojen sekä muiden luovien alojen palkansaajille ja yrittäjille. Ongelmat eivät kuitenkaan liity niinkään ehdotettuun lakitekstiin itseensä kuin työttömyysturvalainsäädännön soveltamiseen TE-toimistoissa niiden antaessa työvoimapolitiittisia lausuntoja.

Suurin ongelma on paikallinen soveltaminen

Taide- ja kulttuurialan ammattijärjestö pitää hyvänä, että ehdotuksella ei ole tarkoitus puuttua ns. päätoimisen ja sivutoimisen työn määrittelyyn työttömyysturvassa. Lakiehdotus ei myöskään siten sinällään vaikuta tähän rajanvetoon liittyviin työttömyysturvan soveltamisohjeisiin, jotka ovat nähdäksemme melko hyvässä kunnossa. Niiden laatiminen on tapahtunut dialogissa alan järjestöjen sekä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa.

Sinänsä hyvät soveltamisohjeet eivät toimi käytännössä. On erittäin valitettavaa, että työttömyysturvalainsäädäntöä sovelletaan TE-toimistoissa usein mielivaltaisesti ja harkintavaltaa käytetään säännönmukaisesti työttömyysetuuden hakijan kannalta etuuksia epäävästi. Tämä ei ole TeM:n soveltamisohjeiden hengen mukaista. Suomalaisen työvoimahallinnon hallintokulttuuri sisältää toiminnallisen piirteen, jossa pyritään tiputtamaan henkilö etuudelta, jos sellainen on mahdollista ja vaikka toisenlainen tulkintakin olisi tehtävissä. Tällaisen hallintokulttuurin oloissa nyt esitetty

lakimuutos voi johtaa palkansaaajuuden ja yrittäjyyden rajapinnalla luovaa työtä tekevien ihmisten laajamittaiseen työttömyysetuuksilta pois tippumiseen.

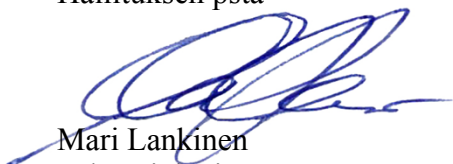
Kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun takaamiseksi esitämme, että Työ- ja elinkeinokeskuksissa päädyttäisiin ratkaisuun, jossa kaikki taide- ja kulttuurialojen sekä muiden luovien alojen yrittäjäksi määrittelyä koskevat ratkaisut tehtäisiin keskitetysti yhdessä, erikseen määritellyssä TE-toimiston toimipisteessä, jossa olisi riittävän asiantuntemuksen omassa työssä työllistymiseen liittyvissä kysymyksissä omaavaa henkilöstöä. Tällä menettelyllä saataisiin turvattua tulkintojen yhdenmukaisuus – hyvässä ja pahassa. Ylipäänsä uskomme, että suuri osa taide- ja kulttuurialojen sekä muiden luovien alojen työttömyysturvaan liittyvistä ongelmista voitaisiin poistaa keskittämällä kaikki näitä aloja koskeva ratkaisutoiminta yhteen tai korkeintaan muutama TE-toimistoon. Myös luovia aloja koskeva työllisyysneuvonta ja työllisyyskoulutuksen koordinointi olisi syytä keskittää samoihin TE-toimistoihin.

Laskutusosuuskunnat

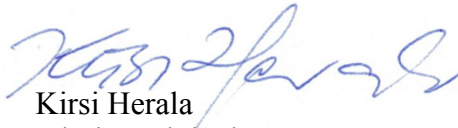
Taide- ja kulttuurialoilla on tyypillistä, että työn laskutukseen liittyvät käytännön tehtävät hoidetaan laskutusosuuskuntien kautta. Alalla toimii siis paljon ns. kevytyrittäjiä, jotka toimivat ilman omaa yritystä, y-tunnusta ja yrittäjän eläkevakuutusta. Käsiteltävänä oleva lakiesitys siirtää käsityksemme mukaan kevytyrittäjiä työttömyysturvassa yrittäjäkategoriaan tavalla, jossa useat nykyisin soviteltua työttömyyspäivärahaa saavat tulevat lain voimaantultua jäämään työttömyysetuuksien ulkopuolelle. Monien taide- ja kulttuurialojen kevytyrittäjien kannalta olisi toivottavampaa, että heidät rinnastettaisiin palkansaaajiksi eikä nyt esitetyllä tavalla yrittäjiksi.

Helsingissä 25.11.2015

Taide- ja kulttuurialan ammattijärjestö TAKU ry
Hallituksen psta

Mari Lankinen
puheenjohtaja

Kirsi Herala
toiminnanjohtaja

Lisätietoja: TAKU ry:n hallituksen jäsen, Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiön erikoistutkija Pauli Rautiainen, pauli.rautiainen@cupore.fi

TAIDE- JA KULTTUURIALAN AMMATTIJÄRJESTÖ TAKU RY
SNELLMANINKATU 19-21 E 15, 00170 HELSINKI
PUH. 0440 664 800 / TAKU@TAKU.FI / WWW.TAKU.FI